

Силабус курсу

ЕТНОПОЛІТИКА УКРАЇНИ ТА СУСПІЛЬНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Ступінь вищої освіти – **перший (бакалаврський)**

Освітньо-професійні програми: «Документознавство та інформаційна діяльність»

Кількість кредитів: **4**

мова викладання: **українська**

КЕРІВНИК КУРСУ

ПП: д. політ. н., проф. **Лазарович Микола Васильович**

Контактна інформація: m.lazarovych@wunu.edu.ua, (0352) 47-50-50#19-222

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Важливість вивчення дисципліни «Етнополітика України та суспільні трансформації» зумовлена зростанням ролі етнічного чинника в сучасних політичних процесах та спробами зовнішніх сил використати його в розпалюванні етнополітичних конфліктів. Навчальний курс покликаний як сформувавши в студентів систему знань про тенденції етнонаціональної політики України та етнополітичного розвитку українського суспільства в історичній ретроспективі, забезпечення прав етнічних меншин, толерантність в етнонаціональній сфері тощо, так і виробити та розвинути в них навички самостійного аналізу етнополітичних процесів та суспільних трансформацій, уміння передбачати перспективи їхнього розвитку.

Мета вивчення дисципліни: сформувати в студентів систему знань про особливості й загальні тенденції етнонаціональної політики України та етнополітичного розвитку українського суспільства, забезпечення прав етнічних меншин, національно-культурний розвиток, толерантність в етнонаціональній сфері, вирішення проблем імміграції, сучасні міграційні процеси та міжнаціональні відносини в нашій державі; виробити та розвинути навички самостійного аналізу етнополітичних процесів та суспільних трансформацій, уміння передбачати перспективи їхнього розвитку.

Завдання вивчення дисципліни: надати студентам базові теоретичні знання про особливості й загальні тенденції розвитку міжнаціональних відносин в історичній ретроспективі; сформувати цілісне уявлення про напрямки й зміст етнополітики Української держави на різних етапах її розвитку; навчити використовувати здобуті знання під час аналізу особливостей етнонаціональної сфери в сучасній Україні, етномультікультуралізму, толерантності, міграційних процесів на теренах нашої держави; формувати у майбутніх спеціалістів загальнолюдські цінності, патріотичні переконання, позитивне ставлення до активної участі в будівництві української державності та державного патріотизму, відчуття причетності до понад тисячолітньої історії українського народу.

СТРУКТУРА КУРСУ

Години (лек. / сем.)	Тема	Результати навчання	Завдання
2 / 2	1. Етнополітика України та суспільні трансформації як навчальна дисципліна	Знати сутність, завдання й особливості навчальної дисципліни, її категоріальний апарат, історіографічні етапи дослідження. Характеризувати основні функції, завдання, структуру і методи етнополітичної науки	Питання
2 / 2	2. Зародження та розвиток етнополітичної думки: західна і вітчизняна традиції	Аналізувати спільні й відмінні риси генези зарубіжної і вітчизняної етнополітичної думки. Знати основні ідеї етнополітичної програми Української революції 1917–1921 рр. та актуальні історіософські, етнополітологічні проблеми розвитку українського суспільства 1920-х років – початку ХХІ ст.	Тести, питання
2 / 2	3. Суб'єкти та об'єкти етнополітичних процесів	Розрізнити суб'єктів та об'єкти етнополітичних процесів. Розуміти сутність етнополітичної суб'єктності націй, національних (етнічних) меншин і корінних народів. Аналізувати економічні й соціокультурні фактори як важливу передумову етнополітичної суб'єктності	Проблемні завдання
2 / 2	4. Міжнародний досвід захисту прав національних меншин та втілення його в українському законодавстві. Державна політика щодо репатріантів	Знати основні засади міжнародних стандартів захисту прав національних меншин та особливості їхнього застосування в національному законодавстві й практиці. Аналізувати політику «мультикультуралізму», розрізнити її позитивні й негативні аспекти	Питання, тести
2 / 2	5. Етнополітичні конфлікти	Розуміти співвідношення між політичними, міжетнічними етнополітичними конфліктами. Аналізувати найпоширеніші причини етнополітичних конфліктів та способи їхнього врегулювання	Проблемні завдання, питання
2 / 2	6. Етногенез та етнічна історія українців	Знати основні теорії походження українців та етнодемографічні наслідки перебування українських земель у складі іноземних держав. Уміти періодизувати етногенез та етнічну історію українців. Розуміти основну ідею праці М. Грушевського «Звичайна схема «руської» історії й справи раціонального укладу історії східного	Питання, тести

		слов'янства».	
2 / 2	7. Етнополітична трансформація на українських землях періоду княжої держави	Уміти прослідкувати формування українського етносу в княжий період та порівняти спільні й відмінні риси етнополітичних процесів у Київській Русі та Галицько-Волинській державі. Аналізувати ступінь західноєвропейського культурного впливу на населення українських земель окресленого періоду	Проблемні завдання, питання
2 / 2	8. Етнополітичне становище України в умовах іноземної колонізації (середина XIV – перша половина XVII ст.)	Порівнювати етнополітичні процеси на українських землях під час їхнього перебування в складі Великого князівства Литовського та Речі Посполитої. Визначати сутність політики Московської держави, Кримського ханства, Молдави та Угорщини щодо України	Питання, тести
2 / 2	9. Міжетнічні взаємини в Українській державі середини XVII – XVIII ст.	Аналізувати етнополітичні аспекти формування українського козацтва. Порівнювати основні засади етнополітики гетьманів України. Визначати причини й сутність національно-колоніальної політики Московії та Польщі на Лівобережжі й Правобережжі України	Проблемні завдання, питання
2 / 2	10. Українські землі під владою Російської та Австро-Угорської імперій: етнополітичний аспект	Порівнювати особливості етнополітичних процесів на українських землях під час їхнього перебування в складі Російської та Австро-Угорської імперій. Визначати сутність українсько-польсько-російсько-єврейських протиріч на Правобережній Україні. Розуміти трагічність становища української розшматованої нації під час Першої світової війни	Питання, тести
2 / 2	11. Національне питання в період Української революції 1917–1921 рр.	Зіставляти етнополітичні процеси в період Української Центральної Ради, Гетьманату П. Скоропадського, Директорії та ЗУНР. Визначати сутність Закону УНР про національно-персональну автономію. Аналізувати причини й наслідки єврейських погромів в Україні та участь національних меншин у представницьких і виконавчих структурах української влади	Проблемні завдання, питання
2 / 2	12. Українці в складі СРСР та інших східноєвропейських держав (1920-ті – середина 1950-х років): правосуб'єктний статус та етнополітичне стано-	Порівнювати етнонаціональну політику СРСР періоду «коренізації» та остаточного оформлення радянської командно-адміністративної системи. Визначати основні риси етнополітики східноєвропейсь-	Питання, тести

	вище	ких держав між світовими війнами. Аналізувати етнополітичні процеси періоду Другої світової війни та післявоєнної відбудови	
2 / 2	13. Проблеми національного розвитку в СРСР другої половини 1950-х – 1991 р.	Розуміти причини включення Кримської області до складу України та відновлення елементів українізації під час хрущовської «відлиги». Аналізувати політику правлячого режиму щодо прикриття потреб національного розвитку гаслами «пролетарського інтернаціоналізму» в другій пол. 1960-х – сер. 1980-х рр. Виявляти особливості спротиву етнонаціональних спільнот насильницькій асиміляції та русифікації в період горбачовської «перебудови»	Проблемні завдання, питання
1 / 1	14. Етнополітика незалежної України на сучасному етапі.	Визначати політико-правові засади етнополітичних процесів в Українській державі	Проблемні завдання, питання
1 / 1	15. Зовнішньополітичний напрям етнополітики України	Аналізувати співпрацю України з іноземними країнами та міжнародними організаціями щодо захисту іноетнічного населення. Розуміти роль української діаспори у сфері зовнішньої політики України	Проблемні завдання, питання

ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

У процесі вивчення дисципліни «Етнополітика України та суспільні трансформації» використовують наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання: стандартизовані тести; поточне опитування; залікове модульне тестування та опитування; наскрізні проекти; командні проекти; аналітичні звіти, реферати, есе; розрахункові та розрахунково-графічні роботи; презентації результатів виконаних завдань та досліджень; оцінювання результатів КПЗ; студентські презентації та виступи на наукових заходах; розрахункові роботи; завдання на лабораторному обладнанні, тренажерах, реальних об'єктах тощо; ректорська контрольна робота; комплексний іспит; екзамен; інші види індивідуальних та групових завдань.

Види роботи студента:

1. Робота на практичних заняттях

- участь в обговоренні питань;
- презентаційні виступи на заняттях;
- застосування кейс-методу;
- активна участь у ділових іграх, дебатах;
- розв'язання тестових завдань.

2. Самостійна робота:

- робота з джерелами;
- презентація результатів;
- виконання студентського проекту (КПЗ).

3. Контрольні зрізи (написання модульної роботи).

Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів і перескладання. Для виконання індивідуальних завдань і проведення контрольних заходів встановлюються конкретні терміни. Перескладання модулів відбувається з дозволу дирекції факультету за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності. Використання друкованих і електронних джерел інформації під час контрольних заходів та екзаменів заборонено.

Політика щодо відвідування. Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання. За об'єктивних причин (наприклад, карантин, воєнний стан, хвороба, закордонне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу з дозволу дирекції факультету.

Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту.

Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2 (РКР)	Заліковий модуль 3 (тренінг, КППЗ)	Заліковий модуль 4 (екзамен)	Разом
20 %	20 %	20 %	40%	100 %
1. Усне опитування під час занять. (6 тем по 5 балів = 30 балів) 2. Письмова робота = 70 балів.	1. Усне опитування під час занять (9 тем по 4 бали = 36 балів). 2. Письмова робота = 64 бали.	1. Написання та захист КППЗ = 80 балів. 2. Виконання завдань під час тренінгу = 20 балів.	1. Тестові завдання (5 тестів по 6 балів за тест) – макс. 30 балів 2. Теоретичні питання (2 питання) – по 35 балів, макс. 70 балів.	

Шкала оцінювання

За шкалою ЗУНУ	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90–100	відмінно	A (відмінно)
85–89	добре	B (дуже добре)
75–84		C (добре)
65–74	задовільно	D (задовільно)
60–64		E (достатньо)
35–59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1–34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2 (ректорська контрольна робота)	Заліковий модуль 3 (Тренінг, КПЗ)
30%	40%	30%
1. Усне опитування (тестування) на заняттях: 8 тем по 5 балів – мах 40 балів. 2. Письмова робота – мах 60 балів.	1. Усне опитування (тестування) на заняттях: 7 тем по 5 балів – мах 35 балів. 2. Письмова робота – мах 65 балів.	1. Підготовка КПЗ – мах 40 балів. 2. Захист КПЗ – мах 40 балів. 3. Участь у тренінгах – мах 20 балів.

Шкала оцінювання

Підсумковий бал	Оцінка за традиційною шкалою
	залік
90–100	зараховано
89–70	
60–69	
26–59	не зараховано
1–25	

ЛІТЕРАТУРНІ ДЖЕРЕЛА

1. Агресія Росії проти України: історичні передумови та сучасні виклики / П. П. Гай-Нижник (керівник проєкту, упоряд. і наук. ред.). К. : «МП Леся», 2016. 586 с.
2. Андріяши В. І. Державна Етнополітика України в умовах глобалізації: монографія. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. 328 с.
3. Антонюк О. В. Основи етнополітики : навч. посіб. К. : МАУП, 2005. 432 с.
4. Асланов С. Етнополітична стабільність держави: політико-правовий аналіз : монографія. Ужгород : Поліграфцентр «Ліра», 2016. 464 с.
5. Бородінов В. Д. Етнополітологія: навч. посіб. Донецьк : Каштан, 2008. 396 с.
6. Грушевський М. Звичайна схема «руської» історії й справа раціонального укладу історії східного слов'янства. *Твори: у 50 т.* Львів, 2002. Т. 1: Серія «Суспільно-політичні твори», 1894–1907. С. 75–82.
7. Грушевський М. С. Хто такі українці і чого вони хочуть? К. : Знання України, 1991. 240 с.
8. Гібернау М. Ідентичність націй. Київ : Темпора, 2012. 304 с.
9. Енциклопедія історії України: Україна – Українці: Кн. 1 / редкол.: В. А. Смолій (голова редкол.) та ін. ; НАН України. Інститут історії України. К. : «Наукова думка», 2018. 608 с.
10. Енциклопедія історії України: Україна – Українці: Кн. 2 / відп. ред. В. Смолій. К. : «Наукова думка», 2019. 1112 с.
11. Етнополітична безпека України: політико-правові механізми протидії етнополітичній дезінтеграції держави: Наукова записка / Горбатенко В. П. (керівник авт. кол.), Шемшученко Ю. С., Кресіна І. О., Стойко О. М. К. : Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2015. 80 с.
12. Етнополітична культура в Україні: реалії та виклики часу. К. : ІПіЕНД, 2010. 431 с.

13. Етнополітичні чинники консолідації сучасного українського суспільства / ред. кол. О. Рафальський (голова), В. Войналович, М. Рябчук. Київ: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2020. 336 с.
14. *Казьмирчук М. Г.* Етнополітика : підручн. К. : КП УкрСіч, 2013. 360 с.
15. *Кіссінджер Г.* Світовий порядок. Роздуми про характер націй в історичному контексті. Київ: Наш формат, 2019. 320 с.
16. *Коришук Р. М.* Етнополітологія : навч. посіб. К.: Алерта, 2011. 200 с.
17. *Лазарович М. В.* «Душу й тіло ми положим за нашу свободу»: Україна в боротьбі проти збройної агресії Російської Федерації (2014–2020 роки) : моногр. / Міністерство культури та інформаційної політики України. К. : ПП АВІАЗ, 2020. 452 с.: іл.
18. *Лазарович М. В.* Державна етнополітика між асиміляторством та мультикультуралізмом. *Вісник Львівського університету*. Серія : Філософсько-політологічні студії. 2015. № 6. С. 222–229. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/8224>.
19. *Лазарович М. В.* До питання про методологію наукового аналізу державної етнополітики. *Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє* : щорічник. 2014. Вип. 19 : у 2 ч. Ч. 1. С. 280–302. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/5571>.
20. *Лазарович М. В.* До питання про предметне поле етнополітики як наукової дисципліни. *Україна–Європа–Світ : міжнародний збірник наукових праць*. Серія : Історія, міжнародні відносини. 2014. Вип. 14. С. 339–343. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/8257>.
21. *Лазарович М. В.* Етнополітика України : навч.-метод. посіб. 3-тє вид., випр. і доп. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. 32 с. URL: <https://moodle.tneu.edu.ua/mod/resource/view.php?id=66893&redirect=1>.
22. *Лазарович М. В.* Етнополітика української влади доби національно-визвольних змагань 1917–1921 років: компаративний аналіз : моногр. Тернопіль : ТНЕУ, 2013. 760 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Lazarovych_Mykola/Etnopolityka_ukrainskoi_vlady_doby_natsionalno-vyzvolnykh_zmahan_19171921_rokiv_komparatyvnyi_analiz/.
23. *Лазарович М. В.* Етнополітичні процеси в Україні : навч.-метод. посіб. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. 31 с. URL: <https://moodle.tneu.edu.ua/mod/resource/view.php?id=66891&redirect=1>.
24. *Лазарович М. В.* Історія та культура України : підручник. Тернопіль : ЗУНУ, 2023. 731 с.
25. *Лазарович М. В.* Політика українських урядів періоду Національно-визвольних змагань 1917–1921 років у сфері міжетнічних відносин: порівняльний аналіз : у 2-х кн. Кн. 1: моногр. / М. Лазарович. International Book Market Service Ltd «Globe Edit», 2019. 688 с. URL: <https://my.globeedit.com/extern/listprojects>.
26. *Лазарович М. В.* Політика українських урядів періоду Національно-визвольних змагань 1917–1921 років у сфері міжетнічних відносин: порівняльний аналіз : у 2-х кн. Кн. 2: документи і матеріали / М. Лазарович. International Book Market Service Ltd «Globe Edit», 2019. 176 с. URL: <https://my.globeedit.com/extern/listprojects>.
27. *Лазарович М. В.* Російсько-українська війна (2014–2017 роки) : короткий нарис. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2017. 240 с.
28. *Макарчук С. А.* Етнічна історія України. К. : Знання, 2008. 471 с.
29. Мала енциклопедія етнодержавознавства. К. : Довіра, 1996. 942 с.
30. Малий етнополітологічний словник / О. Антонюк, В. Волобуєв, М. Головатий та ін. К. : МАУП, 2005. 288 с.
31. *Монолатій І. С.* Разом, але майже окремо. Взаємодія етнополітичних акторів на західноукраїнських землях у 1867–1914 рр. : моногр. Івано-Франківськ : Лілея–НВ, 2010. 736 с.
32. Національні меншини України у ХХ ст.: політико-правовий аспект / М. Панчук та ін. К., 2000. 357 с.
33. *Обушний М.* Етнос і нація: проблеми ідентичності. К. : Центр духовн. культури, 1998. 204 с.
34. *Плохій С.* Походження слов'янських націй. Домодерні ідентичності в Україні, Росії та Білорусі. К. : Критика, 2015. 430 с.
35. Політичний процес у незалежній Україні: підсумки і проблеми. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2021. 704 с

36. Політологія: енциклопедичний словник / [В.М. Денисенко, Л.Я. Угрин, Н.М. Хома]; за ред. д-ра філос. наук, проф. В.П. Мельника. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2014. 406 с.
37. Рафальський О. О. Консолідація українського суспільства: етнополітичний вимір. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. ф. Кураса НАН України, 2018. 400 с.
38. Рудакевич О. М. Національний принцип: етнополітична концепція нації : моногр. Тернопіль : Економ. думка, 2009. 292 с.
39. Сміт Е.Д. Культурні основи націй. Ієрархія, заповіт і республіка: наук. вид. К.: Темпора, 2009. 312 с.
40. Сміт Е. Нації та націоналізм у глобальну епоху / пер. з англ. М. Климчука і Т. Цимбала. К.: Ніка-Центр, 2006. 320 с.
41. Хрящевська Л. М. Етнонаціональна політика в Україні в період незалежності : навч. посіб. / Миколаїв : Видавн. дім «Гельветика», 2016. 208 с.
42. Шпорлюк Р. Формування модерних націй: Україна – Росія – Польща. К. : Дух і Літера, 2013. 552 с.
43. Abramson H. A Prayer for the Government. Ukrainians and Jews in Revolutionary Times, 1917–1920. Cambridge : Harvard University Press, 1999. 258 p.
44. Goldelman S. I. Jewish national autonomy in Ukraine. 1917–1920. Chicago, 1968. 130 p.
45. Hunczak T. Symon Petliura and the Jews: A Reappraisal. Lviv ; New York ; Toronto : Ukrainian Historical Association, 2008. 128 p.
46. Klimecki M. Polsko-ukrainska wojna o Lwow i Galicje Wschodnia 1918–1919. Warszawa : Oficyna Wydawnicza Volumen, 2000. 292 s.
47. Lazarovych M. «We will give our souls and bodies for our freedom»: Ukraine in the struggle against the armed aggression of the Russian Federation (2014–2020) : monogr. Kyiv : PE AVIAZ, 2020. 452 p.: ill.
48. Lipset S. American Exceptionalism: A Double-Edger Sword. New York : W. W. Norton & Company, 1996. 352 p.
49. Lukomski G., Partacz Cz., Polak B. Wojna Polsko-ukrainska 1918–1919. Koszalin–Warszawa : Wydawnictwo Uczelniane Wyższej Szkoły Inżynierskiej w Koszalinie, 2004. 296 s.
50. Pircher E. Der vertragliche Schutz ethnischer, sprachlicher und religiöser Minderheiten im Volkerrecht. Bern, 1979. 25 s.
51. Rothschild J. Ethnopolitics: A Conceptual Framework. New York : Columbia University Press, 1981. 290 p.
52. Thornberry P. International Law and the Rights of Minorities. Oxford : Clarendon Press, 1994. 137 p.